

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Koronatuet kunnille LTAE VII ja kokonaisuutena vuonna 2020

Tanja Rantanen, finanssineuvos
Valtiovarainvaliokunta, 6.11.2020

VII lisätalousarvioesityksen tuet kunnille

Peruspalvelujen valtionosuuksien lisäys, VII LTAE

- 400 milj. euron kertalisäys koronavirusepidemiasta aiheutuvien taloudellisten vaikutusten johdosta
 - 128,7 miljoonaa euroa kohdennetaan kunnille asukasmäärän mukaan (23,45 euroa asukasta kohden)
 - 267 milj. euroa kunnallisveron jako-osuuksien mukaisessa suhteessa.
 - 4,3 milj. euroa kunnan 13–15-vuotiaiden asukkaiden määrän mukaan oppilaiden ja opiskelijoiden kasvomaskien hankkimiseksi (0,78 euroa kutakin 13–15-vuotiasta asukasta kohden).
- 350 milj. euron kertalisäys koronatestauksen ja tartuntaketjujen jäljittämisen aiheuttamien kustannusten korvaamiseksi
 - kohdennetaan kunnille jakamalla kokonaismäärä ensin sairaanhoitopiireille koronavirustestien mukaisessa suhteessa ja tämän jälkeen jakamalla kunkin sairaanhoitopiirin osuus sen jäsenkunnille niiden asukasmäärien mukaisessa suhteessa

Koronatestien määrä sairaanhoitopiireittäin, 2.11.2020

tilanne (lähde: THL)

SHP	Asukasluku 2018	Testausmäärät	Asukasta kohden
Koko maa	5 488 130	1 532 095	28 %
Varsinais-Suomen SHP	481 478	120 676	25 %
Satakunnan SHP	218 624	49 073	22 %
Kanta-Hämeen SHP	171 364	33 497	20 %
Pirkanmaan SHP	535 044	147 384	28 %
Päijät-Hämeen SHP	211 215	46 990	22 %
Kymenlaakson SHP	166 623	32 837	20 %
Etelä-Karjalan SHP	128 756	24 149	19 %
Etelä-Savon SHP	100 226	18 031	18 %
Itä-Savon SHP	41 060	9 125	22 %
Pohjois-Karjalan SHP	165 569	37 070	22 %
Pohjois-Savon SHP	245 602	59 123	24 %
Keski-Suomen SHP	252 676	66 410	26 %
Etelä-Pohjanmaan SHP	194 316	40 607	21 %
Vaasan SHP	169 684	28 640	17 %
Keski-Pohjanmaan SHP	77 689	19 979	26 %
Pohjois-Pohjanmaan SHP	409 418	121 654	30 %
Kainuun SHP	73 061	21 971	30 %
Länsi-Pohjan SHP	61 172	18 300	30 %
Lapin SHP	117 350	42 536	36 %
Helsingin ja Uudenmaan SHP	1 667 203	594 043	36 %

Sairaanhoitopiirien valtionavustukset IV LTA ja VII LTAE, 200 + 200 milj. euroa

- Lähtökohtana valtioneuvoston asetus (647/2020) COVID-19 epidemiasta aiheutuvien kustannusten korvaamisesta sairaanhoitopiireille
- Avustukset on tarkoitettu kattamaan koronapotilaiden hoidosta ja pandemiaan varautumisesta sekä irtaimen hankinnoista (mm. suojavälineiden) aiheutuneita kustannuksia sekä sairaanhoitopiirien mahdollisia koronavirustilanteen aiheuttamia alijäämiä
- Kohdentaminen sairaanhoitopiireille (samat jakoperusteet molemmilla avustuksilla):
 - Avustuksesta 4/5 jaetaan asukasmäärän perusteella (tasasuuruisesti €/as) ja 1/5 testien, tehohoito- ja vuodeosastovuorokausien perusteella
- Myönnetään kahden hakumenettelyn kautta:
 - 1. osan (LTA4, yht. 200 milj. €) päätökset marraskuussa ja maksatus joulukuussa 2020. Perustuu 16.3.-31.8.2020 toteumatietoihin
 - 2. osan (LTA7, yht. 200 milj. €) päätökset joulukuussa ja maksatus viimeistään tammikuussa 2021. Perustuu 1.9.-31.10.2020 toteumatietoihin sekä 1.11.2020-31.3.2020 arviotietoihin -> **jälkikäteistarkistus**
- Avustusten myöntämiseen sovelletaan em. valtioneuvoston asetusta ja valtionavustuslakia (mahdollisuus mm. takaisinperintään). VM tekee avustuspäätökset.

Koronakriisin vaikutus kuntatalouteen ja valtion tuki kunnille vuonna 2020

Koronavirustilanne on heikentänyt erityisesti kuntien verotuloja

- Kuntien verotulot ovat vähentyneet joulukuun 2019 ennusteisiin nähden selvästi kokonaistaloudellisen tilanteen heikennyttyä
 - Kunnallisvero -600 milj. euroa
 - Yhteisövero -550 milj. euroa (ilman jako-osuuden korotuksen vaikutusta)
 - Verotulojen kehitys on kuitenkin ollut parempaa kuin keväällä arvioitiin
- Rajoitus- ja sulkutoimet sekä kuluttajakäyttämisen muutokset ovat vähentäneet kuntien toimintatuottoja (asiakasmaksut, vuokratulot, joukkoliikenteen lipputulot)

Verontilitysjärjestelmä tasoittaa suhdannevaihteluiden vaikutusta verotuloihin

- Koronakriisi vaikuttaa tänä vuonna kuntien verotuloihin koko maan verokertymän alenemisen kautta
- Kuntien väliset erot esimerkiksi työttömyyden kasvussa tai yritysten toimipaikkojen sulkemiset eivät näy kuntien verokertymien eroina vielä tänä vuonna.
 - Ansiotuloverojen kuntakohtaiset jako-osuudet verovuodelle 2020 tarkistetaan vasta syksyllä 2021 verovuoden 2020 verotuksen valmistuttua.
 - Yhteisöveron kuntakohtaiset jako-osuudet määräytyvät valmistuneen verotuksen mukaisesti kahden viimeisimmän vuoden keskiarvona, ja niitä ei korjata jälkikäteen.

Koronakriisin vaikutuksesta kuntien menoihin ei ole kattavaa tietoa

- Koronatestaus ja -jäljitys sekä potilaiden hoito ja pandemiaan varautuminen ovat lisänneet kuntien terveydenhuollon menoja. Menojen kasvuun vaikuttaa alueellinen tautitilanne: koronatapaukset ovat kohdentuneet alueellisesti hyvin epätasaisesti.
- Keväällä lykättiin elektiivistä hoitoa erityisesti erikoissairaanhoidossa ja suun terveydenhuollossa
 - Elektiivisen hoidon muutosten vaikutukset yksittäisten kuntien sote-kustannuksiin vaihtelevat mm. sote-palvelujen järjestämistavan eroista sekä sairaanhoitopiirin ja sote-kuntayhtymien laskutustapojen eroista johtuen
 - Suomen Kuntaliiton arvion mukaan sosiaali- ja terveystoimen nettotoimintamenot kasvoivat tammi-elokuussa 2020 yhteensä 3,8 % edellisvuoteen verrattuna (sosiaalitoimi 3,5 %; perusterveydenhuolto 6,8 %; erikoissairaanhoido 2,2 %)
- Tilastokeskuksen mukaan kuntien toimintamenojen kasvu alkuvuonna vain 0,5 %, mutta suuret kaupungit ovat raportoineet VM:lle suuremmasta menokasvusta. Loppuvuodesta menojen kasvun arvioidaan olevan nopeampaa.
- Joissakin kuntien toiminnoissa on toisaalta syntynyt säästöä.

Koronan vaikutukset sairaanhoitopiirien talouteen 1/2

- Koronapandemian vaikutukset sairaanhoitopiirien talouteen ja kuntien sote-kustannuksiin vaihtelevat alueellisen tautilanteen lisäksi muun muassa sairaanhoitopiirin käyttämän laskutustavan perusteella
 - Kaikille sairaanhoitopiireille syntyy lisäkustannuksia koronapotilaiden hoidon lisäksi mm. varautumisesta, suojavarusteiden hankinnasta, tilajärjestelyistä sekä henkilöstön koulutuksesta ja siirroista. Kustannukset vaihtelevat kuitenkin tautitilanteen perusteella.
 - Osalla sairaanhoitopiireistä kuntalaskutus perustuu toteutuneisiin hoitotoimenpiteisiin ja osalla vuoden aikana maksettaviin tasasuuruisiin eriin, joihin toteutuneiden toimenpiteiden määrä ei vaikuta. Tämä eriyttää toisaalta sairaanhoitopiirien taloutta, toisaalta kuntien taloutta.
 - Taloudellisiin vaikutuksiin heijastuu myös elektiivisen hoidon kysynnän ja tarjonnan muutokset: osassa sairaanhoitopiirejä kiireettömän hoidon määrä on vähentynyt enemmän kuin toisissa joko sairaanhoitopiirin päätöksistä tai asiakkaiden päätöksistä johtuen.
 - Tilanteen arviointia vaikeuttaa myös se, että sairaanhoitopiirien tehtävät vaihtelevat: osa vastaa vain erikoissairaanhoidosta, osa koko sosiaali- ja terveydenhuollosta omalla alueellaan

Koronan vaikutukset sairaanhoitopiirien talouteen 2/2

- Suomen Kuntaliiton selvityksen mukaan erikoissairaanhoidon kysyntä väheni tammi-elokuussa 2020 selvästi edellisvuodesta, minkä seurauksena sairaanhoitopiirien toimintatuotot vähenivät
 - Läheteiden määrä -10,8 %; hoitajaksojen määrä -9,7 %, hoitopäivien määrä -9,3 %, leikkausten määrä -14,3 %
 - Toimintatuotot vähenivät 1,8 %, mutta toimintakulut kasvoivat 2,0 % osittain koronapandemian varautumisesta ja henkilökulujen noususta johtuen
- Sairaanhoitopiirien valtiovarainministeriölle toimittamien tietojen perusteella elektiivisen hoidon taso oli keväällä 50-85 % normaalista ja erot sairaanhoitopiirien välillä olivat suuria
 - Elektiivisen hoidon tasoa on pystytty nostamaan kesän ja syksyn aikana, mutta tason lasku keväällä tulee todennäköisesti vaikuttamaan vuoden 2020 kokonaistasoon ja hoito- ja hoivavelan määrä kasvamaan
 - Koska sairaanhoitopiirin kuntalaskutuksen perusteet vaihtelevat, vaihtelee myös elektiivisen hoidon laskun vaikutukset talouteen ja sote-kustannusten kehitykseen.
 - Sairaanhoitopiirien laskutuksen epäsymmetria ja koronan vaikutukset tasoittuvat vasta tulevinä vuosina, kun hoitojonoja puretaan ja elektiivisen hoidon taso palautuu koronapandemiaa edeltäneelle tasolle

Koronan vaikutukset julkiseen joukkoliikenteeseen

- Koronapandemia on vähentänyt julkisen joukkoliikenteen käyttöä. Tähän ovat vaikuttaneet sekä epidemian hoitoon liittyvät rajoitustoimet ja ohjeet (mm. etätyösuositus) että asiakkaiden omat päätökset (siirtyminen muihin liikkumisen muotoihin).
- Joukkoliikenteen osalta tilannetta vaikeuttaa se, että palvelutarjontaa ei pystytä täysimääräisesti sopeuttamaan pienentyntä matkustajamäärää vastaavaksi, mikäli samalla halutaan ehkäistä koronaviruksen leviämistä ja pitää joukkoliikenteen palveluja kohtuullisella tasolla
- Vaikein tilanne on suurilla kaupunkiseuduilla ja erityisesti pääkaupunkiseudulla (HSL-alue), jossa joukkoliikenteen käytön volyymit ovat suuria ja palvelutaso korkea
 - HSL:n arvio vuoden toisessa osavuositarkastuksessa, että lipputulot jäävät vuonna 2020 noin 140 milj. euroa edellisvuotta pienemmiksi
- Neljännessä lisätalousarviossa joukkoliikenteen lipputulojen korvaamiseen ja palvelutason turvaamiseen osoitettiin 100 milj. euroa (LTAE7: +100 milj. euroa)
 - Traficom teki päätökset rahoituksen kohdentamisesta syyskuussa 2020 (HSL:n osuus n. 59 milj. euroa)
- Koronan lopulliset vaikutukset riippuvat joukkoliikenteeseen riippuvat tautitilanteen etenemisestä, mahdollisista rajoitustoimista sekä lopulta asiakkaiden päätöksistä ja liikkumisen muotojen muutoksista

Valtion lisätalousarvioissa jo päätetyt tukitoimet kunnille koronakriisiin liittyen vuonna 2020, milj. euroa

	Milj. euroa	Valmistelutilanne
Verotuksen maksujärjestelyjen kompensatio, VM*	114	Maksatus toteutetaan osana peruspalvelujen valtionosuutta. Maksujärjestelyjen vaikutusarviota korjattiin viidennessä lisätalousarviossa.
Peruspalvelujen valtionosuuden korotus, VM	550 (+ 400)	Maksatus toteutetaan osana peruspalvelujen valtionosuutta. (LTAE VII)
Hybridistrategian testaus- ja jäljityskustannusten korvaus	(+350)	Maksatus toteutetaan osana peruspalvelujen valtionosuutta. (LTAE VII)
Lasten, nuorten ja perheiden sote-palvelut, STM/VM	112	Maksatus toteutetaan osana peruspalvelujen valtionosuutta.
lääkäiden palvelujen toimivuuden varmistaminen, STM/VM	60	Maksatus toteutetaan osana peruspalvelujen valtionosuutta.
Kuntien yhteisöveron jako-osuuden korotus, VM**	450	Maksatus toteutetaan osana kuntien verotulojen tilitystä.
Valtionavustus sairaanhoitopiireille, VM	200 (+ 200)	Valtioneuvoston asetus avustuksen myöntämisestä tuli voimaan 1.9.2020. Maksatus loppuvuodesta 2020. (LTAE VII)
Kuntien harkinnanvaraisen valtionosuuden korotus, VM	50	Hakuaika päättyi elokuun lopussa, maksatus loppuvuodesta 2020.
Rajatestauksen edellyttämän testauskapasiteetin nosto	200	LTAE VI sisältää 200 milj. euron lisäyksen HUS:n testauskapasiteettiin; annettu eduskuntaan 24.9.2020.
Koronaviruksen vaikutusten tasoittaminen opetuksessa ja koulutuksessa, OKM	153	Osa tuesta myönnetty, osassa hakuaika kesken.
Muut kuntiin kohdistuvat tukitoimenpiteet (mm. kulttuuri), OKM***	22	Osa tuesta myönnetty, osassa hakuaika kesken.
Joukkoliikenteen tuki, LVM	100 (+100)	Liikenne- ja viestintävirasto Traficom teki ensimmäisen 100 milj. euron osalta tukipäätökset 30.9.2020. (LTAE VII)
Kuntien kiinteistöjen öljylämmityksistä luopuminen, YM	15	Myönnetään kuntien hakemusten perusteella.
Lähiövirkestysalueiden ja viheralueiden kunnostaminen, YM	13	Myönnetään kuntien hakemusten perusteella.
YHTEENSÄ	2039 (+ 1050)	

* Verotuksen maksujärjestelyjen muutos kompensoidaan kunnille vuonna 2020, mutta vastaava summa peritään takaisin kunnilta vuonna 2021.

** Yhteisöveron jako-osuuden korotuksen kokonaisvaikutus on arvioitu olevan 520 milj. euroa, josta noin 450 milj. euroa kohdistuu vuodelle 2020 ja noin 60 milj. euroa vuodelle 2021.

*** OKM:n tukitoimenpiteissä ei ole huomioitu LTAE VII:n kulttuurin, liikunnan ja nuorisotyön tukemiseen liittyviä toimenpiteitä.

Huom! Lisäksi STM on antanut koronaviruspandemian hoitoon tarvittaviin suojainvälineisiin liittyen Huoltovarmuuskeskukselle vuoden 2020 aikana yhdeksän hankintaesitystä, joiden kokonaisarvo on 300 milj. euroa. HVK:n hankkimat suojaimet on tarkoitettu sairaanhoitopiirien ja kuntien käyttöön. Sairaanhoitopiirit ja kunnat ovat kuitenkin tehneet myös omia suojainhankintoja.

Yleiskatteisen rahoituksen lisäys kunnille vuonna 2020

- Valtionosuudet, yhteensä 1472 milj. euroa, josta
 - 637 milj. euroa kunnallisveron jako-osuuksien suhteessa
 - 309 milj. euroa asukasmäärän perusteella
 - 177 milj. euroa ikäryhmien perusteella (lasten, nuorten ja ikäihmisten palvelut)
 - 350 milj. euroa koronatestauksen ja –jäljittämisen kustannuksiin
- Yhteisöveron jako-osuuden korotus, 450 milj. euroa

Valtionosuuslisäysten ja yhteisöveron korotuksen kohdentuminen kuntakokoryhmittäin, euroa per asukas

	Asukasluku 2018	€/as	Ikäryhmien perusteella	Kunnallisveron mukaan	Koronatuki testaukseen	Yhteisöveron jako-osuuden korotus	Yhteensä
Koko maa	5 488 130	56	32	116	64	82	350
Yli 100 000 as.	2 169 897	56	29	125	71	99	381
40 001-100 000 as.	1 013 940	56	32	116	57	74	335
20 001-40 000 as.	819 892	56	34	120	64	66	340
10 001-20 000 as.	596 663	56	36	107	55	70	324
5 001-10 000 as.	543 682	56	35	102	59	72	324
2 000-5 000 as.	295 185	56	35	90	58	74	313
Alle 2 000 as.	48 871	56	35	87	58	80	316

Valtion tukitoimien kohdentuminen

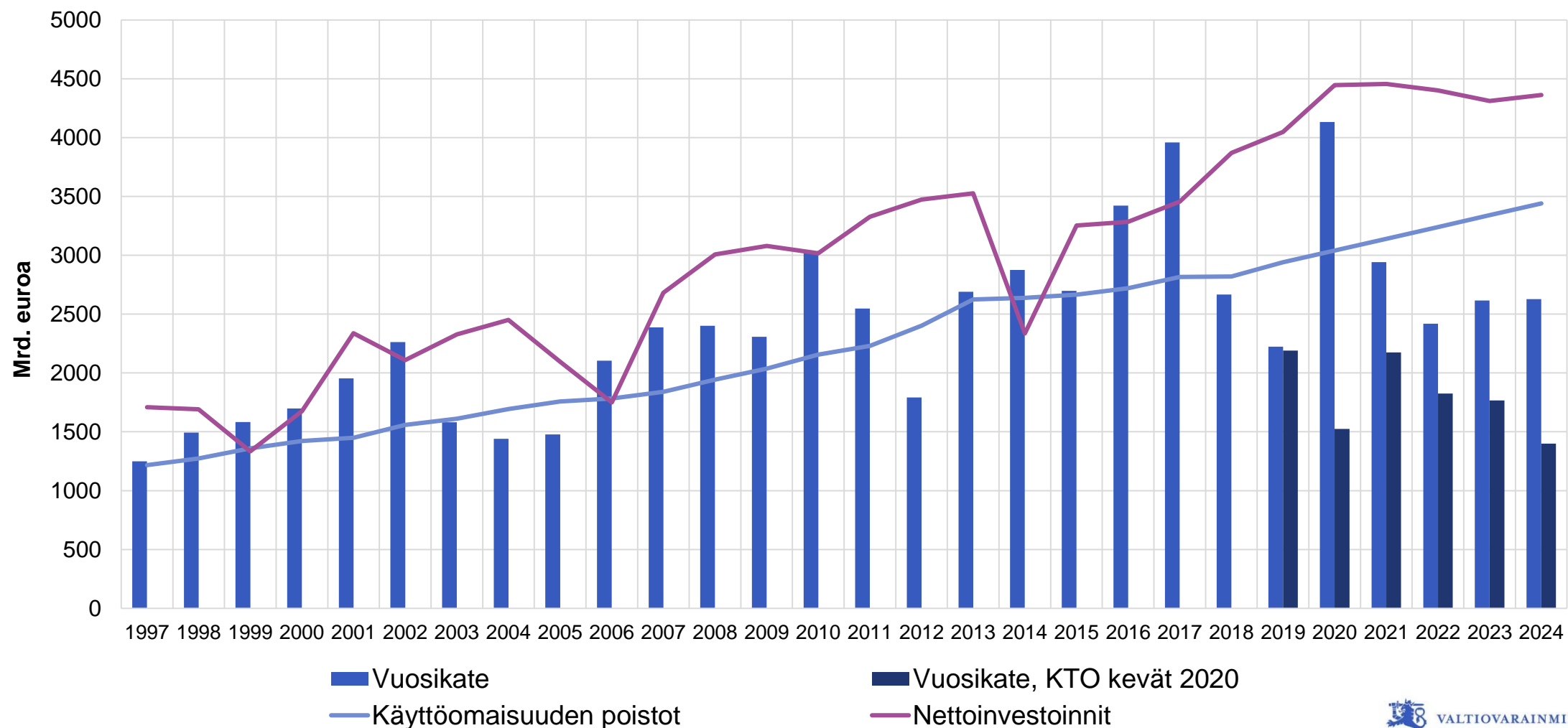
- Tukitoimilla on vastattu kuntien tulomenetyksiin tai menojen kasvuun:
 - Yhteisöveron jako-osuuden korotus
 - Valtionosuuksien lisäys kunnallisveron jako-osuuksien mukaan
 - Valtionosuuksien lisäys ikäryhmäperusteella lasten, nuorten ja ikäihmisten palveluihin koronan vaikutusten lieventämiseksi
 - Valtionosuuksien lisäys koronatestaukseen ja -jäljitykseen
 - Valtionavustukset varhaiskasvatukseen perusopetukseen ja koulutukseen oppilaiden ja oppimisen tukemiseen koronaviruksen aiheuttamien poikkeusolojen vaikutusten tasoittamiseksi
 - Valtionavustukset joukkoliikenteeseen (lipputulojen pieneneminen)
 - HUS:n testauskapasiteetin lisäys
 - Sairaanhoidopiirien valtionavustus

Valtion tukitoimien kohdentuminen (jatkuu)

- Osa valtionosuuksien lisäyksestä (noin 300 milj. euroa) kohdennettiin tasasuuruisesti asukasta kohden kaikille kunnille.
- Koronakriisin vaikutukset ovat jossain määrin kohdistuneet enemmän kaupunkeihin (kulttuuri- ja muut elämyspalvelut kärsineet, matkailun ja tapahtumien huomattava väheneminen)
- Valtionosuusjärjestelmällä tukea ei voi kohdentaa täsmällisesti. Sen etuna on hallinnollinen keveys ja nopeus verrattuna esimerkiksi valtionavustuksiin, jotka mahdollistavat täsmällisen kohdentamisen mutta jotka ovat hallinnollisesti raskaita niin saajille kuin myöntäjätaholle.

Kuntien ja kuntayhtymien vuosikate, poistot ja investoinnit

Vuosikate kohenee ennätyslukemiin vuonna 2020, mutta heikkenee jälleen valtion tukitoimien pienentyessä

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Kiitos!

Tanja.rantanen@vm.fi